

WESTERKERK

Beleidsplan LITURGIE

2016

in september/december 2015 vastgesteld door de grote kerkenraad.

pjg/Eredienst - beleidsplan Liturgie 2016

LEESWIJZER

In de vergaderingen van de grote kerkenraad (GK) van 24 september en 9 december 2015 is dit stuk besproken en vastgesteld (inclusief besluiten en opdrachten) zoals hieronder verwoord. Om het makkelijker te kunnen bewaken staan de lopende opdrachten in een *blauwe* letter.

Vooraf

Naast dit beleidsplan Liturgie staat de tekst van de presentatie die Ad Verhage op de gemeenteavond van 21 januari 2016 hield. Daarin geeft hij de nodige informatie en achtergronden bij de vraag 'wat is liturgie?' en hoe geven we dat vorm in de Westerkerk.

Procesbeschrijving

De route naar dit beleidsplan begon bij het Beleidsplan Westerkerkgemeente 2010-2014: Geroepen, Verbonden en Gezonden. Het Plan van aanpak (§ 6.3) formuleert daarin bij Geloof 2: Eredienst het volgende doel:

We hebben een bezinning op de erediensten afgerond en verantwoorde keuzes richting toekomst gemaakt.

Aandachtspunten:

- We willen elementen uit de verschillende bijzondere diensten integreren in een herkenbare liturgie. Staande in de gereformeerde traditie komt in de liturgie van de gemeente het besef van de heiligheid van God tot uitdrukking.

- Hierbij gaan we uit van een aantal randvoorwaarden, constanten en variabelen:

Constanten

- Geloof: God leren kennen; Zijn Woord laten spreken.
- Gemeenschap: de eredienst is ontmoeting met de heilige God en met elkaar; in de dienst is er oog voor iedereen.
- Getuigenis: openheid naar anderen, rekening houden met 'binnenkomers'.
- Gebed: de dienst der gebeden is vitaal onderdeel van de eredienst.

Variabelen

- Keuze in liederen en muzikale begeleiding.
- Gebruik maken van verschillende leden en gaven binnen de gemeente.
- Qua invulling van de diensten een differentiatie maken in de ochtend- en avonddiensten?

Door de moderamina van de kerkenraden de wijken 5 & 8¹ werd een projectgroep Eredienst gevormd die aan de slag is gegaan met het volgende traject:

- a. De pjg/eredienst schrijft het concept beleidsplan (in het voorafgaande denkproces heeft ds. Prins nog volop meegedaan)².
- b. Deel 1 van dat concept ("kernvisie, praktijk en keuzes") komt eind december/14 gereed en wordt door de KK geagendeerd voor een extra kerkenraadsvergadering op 18 feb/15.
- c. Op verzoek van de GK wordt een "kader voor besluitvorming" geschreven, dat eind maart/15 aan de orde kwam; met de nodige input vanuit de pjg/eredienst is dit terug te vinden in de "kernvisie" (§1 van deel 1).
- d. De hoofdlijnen worden met de gemeente gedeeld in een ontmoeting na de morgendienst van 26 april/15.

¹ Na voorafgaande bezinning en besluitvorming zijn beide wijken per 1 januari 2015 samengevoegd tot de 'wijkgemeente Westerkerk'. De samengevoegde kerkenraden zijn georganiseerd volgens het model van de 'kerkenraad met werkgroepen' (Ord. 4-10). De rol van de moderamina is overgenomen door de kleine kerkenraad (KK); finale besluitvorming over beleidszaken is de verantwoordelijkheid van de (voltallige) kerkenraad (KR).

² De verwerking van dat denkproces in dit beleidsstuk is na de winter van 2014 gestagneerd; m.n. door de vacature die ontstond bij vertrek bij het vertrek van ds. Prins (mei/14) kon ds. Wiggert Teeuwissen, die alle aantekeningen en opmerkingen in een concept zou verwerken, er sindsdien te weinig aan toekomen.

pjg/Eredienst - beleidsplan Liturgie 2016

- e. De pjg/eredienst verwerkt alle input en legt een nieuw concept van deel 1 en een concept van deel 2 voor aan de KK (dat lukte door het beroepingswerk niet meer voor de vakantie; werd eind augustus 2015).
- f. Enkele aanpassingen worden door de pjg/eredienst verwerkt in het complete voorstel dat voor de GK van 24 sept/15 voor besluitvorming geagendeerd wordt.
- g. In okt/15 wordt de gemeente door middel van een informatieve brief op de hoogte gesteld van de genomen besluiten, die (geleidelijk) vanaf 1 nov/15 ingevoerd zullen worden.
- h. In dec/15 werden de laatste paragrafen besproken en vastgesteld en werd besloten om op 21 januari 2016 een informatieve gemeenteavond te houden waar Ad Verhage een inleiding zou houden.
- i. Kort daarna zal de gemeente met een twee informatieve brief op de hoogte gesteld worden van de besluiten en gegeven opdrachten.
- j. Alle stukken worden beschikbaar gesteld op de website³.
- k. In dec/16 zal de realisatie van het plan door de KK - met ondersteuning van de pjg/eredienst - geëvalueerd worden. Daarvan wordt - met eventuele voorstellen tot nadere besluitvorming - verslag gedaan aan de KR en vervolgens aan de gemeente.

³ Gemeenteleden kunnen via de scriba's zo nodig een geprint exemplaar aanvragen.

Beleidsplan Liturgie - deel 1: KERNVISIE, PRAKTIJK EN KEUZES

§1 Kernvisie

Op de weg die we als Westerkerkgemeente door de tijd en in Veenendaal (West) gaan, zijn de erediensten oases en ijkpunten. We zoeken daarin de leiding van de Heilige Geest, ook in vormgeving van onze erediensten, ons bewust van het feit dat de Heilige ons daar wil ontmoeten.

Het Woord (in Schriftlezing en verkondiging), de gebeden en het lied vormen het hart en de ruggengraat van elke eredienst. Minder frequent maar even onmisbaar zijn de sacramenten.

1. Vertrekpunt

“Als wij samenkomen...”⁴ in de erediensten⁵ - en bij andere ontmoetingen in het gemeentelven - dan komen we uit onze eigen en o zo verschillende huizen en contexten, nemen onze eigen ‘rugzak’ en geschiedenis mee, komen alleen of samen en met of zonder kinderen.

→ In de kerk ontmoeten we elkaar en is er per definitie een grote mate van verscheidenheid, ook in leeftijden en achtergronden. Dat maakt het ervaren van eenheid en je thuis voelen tot een uitdaging.

→ In kerk en in de eredienst ontdekken we: HIJ IS ER AL !!

- ... de God die we al (leerden) kennen;

- ... de God die ik (niet) zoek.

HIJ is er, in Woord en sacrament / in de gebeden / in de symboliek / in het lied.

→ Er is dus iemand die ons, verschillend als we zijn, samen-bindt: de drie-enige God die ons zoekt! Daarom kunnen we Hem ontmoeten.

2. Kernen

Uit dit vertrekpunt zijn drie kernen af te leiden, die op de een of andere manier herkenbaar zullen zijn in de vormgeving van eredienst en liturgie.

1. Het gaat om God en van God uit... (eerbied)

2. ... maar Hij ziet u, jou, ons en anderen... (ontferming)

3. ... en zó leren we elkaar en anderen zien. (barmhartigheid)

3. Waarden

Dit resulteert in een aantal waarden die leidend zijn bij de keuzes die we maken voor de vormgeving en invulling van eredienst en liturgie. Onze liturgie...

a. ... leidt ons tot God, omdat Hij ons zoekt;

b. ... heeft iets van een geheim dat om inleiding en inwijding vraagt, dat niet vervreemdt maar nieuwsgierig maakt;

c. ... verbindt ons met Israël, met de traditie van de kerk van alle eeuwen en plaatsen en met elkaar;

d. ... vraagt en biedt ruimte voor elkaar, met onze verschillende achtergronden en beleving;

e. ... heeft en krijgt gaandeweg betekenis voor de deelnemers;

f. ... is daarom toegankelijk en nodigt uit tot verdieping en tot (actief) meedoen;

⁴ Titel van een boek over eredienst en liturgie, geschreven in lijn met de traditie van de gereformeerde theologie; bijbels-theologisch en historisch. We zijn immers niet de eersten die ‘samenkomen’.

⁵ Met ‘eredienst’ bedoelen we het hele gebeuren wanneer we als gemeente (doorgaans) op zondag samenkomen in het kerkgebouw. Het onderstreept dat het allereerst om (de eer aan) God gaat en niet om wat wij er willen ‘halen’. Bij ‘liturgie’ denken we in dit verband aan allerlei dingen die in de eredienst gebeuren en gedaan worden; maar ook in bv. kringen en huisgodsdienst is sprake van een zekere liturgie.

- g. ... klinkt in begrijpelijke taal, ondersteund door symbolen, instrumenten en techniek waardoor meerdere zintuigen ingeschakeld worden.

§2 Praktijk en keuzes

Tegen de achtergrond van de verdere onderbouwing in deel 2 komen hier de volgende aspecten aan de orde:

1. Het Woord in Schriftlezing en verkondiging
 2. De sacramenten
 3. De gebeden
 4. Liederen en begeleiding
 5. Verscheidenheid in erediensten
 6. Gebouw en symboliek.
 7. De liturgie in onderdelen.

1. In de Schriftlezing en door de verkondiging komt de Here God ons sprekend tegemoet; in voor ons begrijpelijke taal.
 - 1.1 Daarom maken we gebruik van verstaanbare en bij (de stijl van) de verkondiging passende vertalingen. De HSV is onze standaard kanselbijbel; de voorganger kan weloverwogen ook voor een andere vertaling kiezen (meestal zal dat de NBV zijn).
 - 1.2 Doorgaans doen de voorgangers de Schriftlezing, maar dat kunnen ook anderen zijn.
 - 1.2.1 In 2016 denken we na over de wenselijkheid van de structurele inzet van (vaste) lectoren (bv. door het inzetten van de belijdeniscatechisanten). Voor de zomer van dat jaar komt de pjg/eredienst op basis van voors en tegens met een afgewogen voorstel.
 - 1.3 Alleen als in plaats van de HSV een andere vertaling gekozen wordt en/of in diensten waarin we veel gasten verwachten (bv. bij doop en belijdenis), zal het Bijbelgedeelte gebeamerd worden, want de gemeente moet altijd mee kunnen lezen.
 - 1.4 We blijven het gebruik van de eigen Bijbel ook in de kerkdienst stimuleren. Bijbel en Liedboek horen bij de basisuitrusting van de kerkgangers; dan grijpen ze niet mis als de beamers niet gebruikt kunnen worden.
 - 1.5 We hebben goede ervaringen met ondersteunend gebruik van de beamer tijdens de preek; gastvoorgangers worden daarop gewezen. IJkpunt voor de voorganger: de preek moet ook zonder beamer gehouden kunnen worden.

2. In de bediening van de sacramenten van Doop en Avondmaal vieren we het heil dat de Here God in Zijn Woord laat horen. De tekenen maken zichtbaar dat de Heilige naar zondige mensen omziet en om Jezus' wil met hen op weg wil gaan.
 - 2.1 We maken gebruik van (een combinatie) van de formulieren uit het Dienstboek van de PKN (waar nodig hertaald of aangepast aan de gebruikelijke Bijbelvertaling). De geloofsbelijdenis heeft daar een vaste plaats in.
 - 2.2 De viering van het Avondmaal wordt gezien en beleefd als kernmoment in leven van de Westerkerkgemeente. We zijn ook dankbaar dat er zeer regelmatig gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid tot thuisviering (gelijktijdig met de dienst van voortzetting, bediend door twee diakenen). Twee belangrijke aandachtspunten daarbij (ten opzichte van de huidige praktijk):
 - a/ samen vieren en b/ vaker vieren.
 - 2.2.1 a/ Er is een breed verlangen om **samen** in één morgendienst het Avondmaal te vieren⁶. Dat vraagt wel om een wat andere vormgeving van de

⁶ En niet in twee diensten zoals nu gebruikelijk is. Daarnaast blijven uiteraard de voortgezette viering in de dienst van dankzegging en - gelijktijdig daarmee - de mogelijkheid voor de thuisviering.

Avondmaalsviering. Uitgangspunt is wel dat de (belijdende) actie van het 'aangaan' herkenbaar zal blijven.

De KR vraagt de pjg/eredienst na te denken over een of meer alternatieven en die zorgvuldig aan de gemeente te presenteren en in de praktijk te toetsen. Na verkregen feedback van gemeenteleden wordt een definitief voorstel geformuleerd. De KK bewaakt dit proces, dat voor de zomer van 2016 met besluitvorming in de KR afgerond wordt.

- 2.2.2 b/ 'Samen vieren' raakt ook de gemeenschap met de broeders en zusters in de andere wijken van onze Hervormde gemeente, tegelijk zijn er Bijbelse motieven genoeg om het sacrament **vaker** te vieren. De 'gemeenschap met het lichaam van Christus' mag het leven van elke dag dragen en inhoud geven. De KR vraagt de pjg/eredienst om uiterlijk begin 2016 te gaan werken aan een concreet plan uit om - naast de vier gemeentebrede Avondmaalszondagen - op drie of vier andere momenten in het jaar als Westerkerkgemeente het Avondmaal te vieren. Dat zou ook in een avonddienst kunnen zijn en in elk geval op Witte Donderdag. Uiterlijk in het najaar van 2016 komt een besluitvoorstel in de KR aan de orde; de voorbereiding - en afstemming met het traject van 2.2.1 - wordt bewaakt door de KK.

3. In de gebeden komen verschillende elementen aan bod: lofprijzing, dankzegging, schuldbelijdenis, voorbede. In onze gebeden vragen we of God wil spreken en we antwoorden in dankgebed. Hij is de Heilige; we blijven van Hem afhankelijk. In zijn Straatsburgse periode onderscheidde Calvijn drie gebedsmomenten in de eredienst: a/ schuldbelijdenis en verootmoediging, b/ gebed om de opening van het Woord en de verlichting door de Heilige Geest en c/ dankgebed en voorbede. Later - en dat is ook in de Westerkerk de praktijk - zijn de eerste twee vaak samen genomen in het gebed dat volgt op de lezing van de geboden.
- 3.1 De KR spreekt uit dat - met goede uitleg aan de gemeente - in elk geval door de wijkpredikanten regelmatig de Straatsburgse liturgie gevolgd zal worden (zie ook punt 7)
- 3.2 De gebeden worden gedaan door de voorganger; soms participeren anderen in de voorbede, maar dat zou uitgebouwd kunnen worden.
- 3.2.1 De KR vraagt de pjg/eredienst om te peilen of er draagvlak is om die participatie structureler aan te pakken. Niet alleen door bv. de inschakeling van andere ambtsdragers⁷, maar ook van jongeren of betrokkenen bij specifieke werkvelden. Dit wordt in de loop van 2016 opgepakt; uiterlijk eind 2016 vindt een eerste terugkoppeling aan de KK plaats.
- 3.2.2 Besluit: Regelmatig worden dankgebed & voorbede afgesloten met een stilte voor persoonlijk gebed, waarna samen hardop het Onze Vader gebeden wordt.
- 3.3 In het verlengde van de voorbede zijn in elk geval na de morgendienst leden van het gebedsteam aanwezig om naar kerkgangers te luisteren en met en voor hen te danken en/of te bidden.
4. In het zingen van onze liederen antwoorden we in allerlei toonaarden op het spreken van God: lofprijzing, aanbidding, dank, klacht, verootmoediging, toewijding, enz. Ook dat mogen we doen in de taal van onze tijd en ons hart, altijd in eerbied voor de heilige God tot Wie we ons richten of over Wie samen zingen. De gemeente die we samen zijn zorgt ook daarin voor verscheidenheid en het is een uitdaging om elkaar daarin vast te houden. Dat lukt alleen als we elkaar (h)erkennen in Here van de gemeente.

⁷ Bv. diakenen die bidden voor het diaconale collectiedoel, ouderlingen die bidden/danken voor pastorale zaken.

- 4.1 We zingen in al onze diensten een passende, verantwoorde en wijze mix van 'psalmen, gezangen en geestelijke liederen'. Waarbij 'wijs' ook betekent dat niet altijd alles 'moet'. Dat impliceert een aantal keuzes:
- 4.1.1 De psalmen delen we met onze oudste broeder Israël en zullen daarom altijd deel uitmaken van de liturgie. We zingen ze op verschillende manieren naast elkaar:
- Uit nieuwe berijming (1967), die in het Liedboek van 1973 staat
 - Uit de oude berijming (1773)
 - Uit 'De Nieuwe Psalmberijming'⁸
 - Meer eigentijdse versies, bv. van 'the Psalm project' of 'Psalmen voor Nu'.
- 4.1.2 Gezangen zingen we in principe uit het Liedboek van 1973, maar kunnen ook gekozen worden uit andere bundels of publicaties zoals 'Zingende Gezegend' (van A.F. Troost) of het 'Nieuwe Liedboek' (2013).
- 4.1.3 Andere liederen - zeker ook kinderliederen - kunnen bv. gekozen worden uit bundels als Op Toonhoogte (HGJB, versie 2015), Opwekking (voor kids) en Hemelhoog (2015⁹).
- 4.1.4 Het is de verantwoording van de voorganger om een wijze keuze te maken. Gastvoorgangers van buiten zullen uiteraard bij dit profiel moeten passen. Van eigen, Veense predikanten verwachten we dat ze in elk geval gebruik maken van de psalmen en gezangen uit het Liedboek van 1973.
- 4.2 Om dit praktisch uitvoerbaar te maken, heeft de KR nog een aantal andere keuzes gemaakt:
- 4.2.1 De gedachte achter 4.1 is dat we kiezen voor het Liedboek van 1973 als onze standaard liedbundel.
- Daarmee kiezen we ook voor de melodieën conform de notatie van het Liedboek (ook als een psalm in de oude berijming zingen). Naast de eigen Bijbel is dat dus het tweede boek dat standaard mee naar de kerk gaat.¹⁰
- 4.2.2 Voor het zingen van alle 'psalmen, gezangen en geestelijke liederen' wordt altijd gebruik gemaakt van de beamer. Motieven:
- Alles is beschikbaar, niemand hoeft met een stapel boeken te sjouwen.
 - Een betere zanghouding.
- Bij minder of nog onbekende liederen zullen alle coupletten met notenbeeld gepresenteerd worden.
- 4.2.3 Naast de begeleiding op het orgel is voor een substantieel deel van de liederen pianobegeleiding noodzakelijk en dus een voor onze gemeente en kerkzaal geschikt instrument.
- De KR vraagt de organisten/pianisten Ad Verhage, Adriaan van der Poel en Jeroen van Nieuw-Amerongen om - met afweging van (praktische) voor- en nadelen - op korte termijn een haalbaar voorstel (inclusief financieel dekkingsplan) te ontwikkelen om de huidige piano te vervangen door een passende en betaalbare vleugel. Na akkoord van het CvK houdt de KK toezicht op dit project.
- 4.2.4 Gelijktijdig met orgel en/of piano kunnen andere muziekinstrumenten ingezet worden; dat is om meerdere redenen wenselijk: meer participatie door gemeenteleden en meer variatie in de liturgie.

⁸ Op de vertrouwde psalmmelodieën die we kennen wordt sinds 2010 gewerkt aan een nieuwe berijming: www.denieuwepsalmberijming.nl. Een citaat: De Nieuwe Psalmberijming is een initiatief van de stichting Dicht bij de Bijbel. Deze stichting wil de inhoud van de Bijbel op een aansprekende manier toegankelijk maken door het vervaardigen van Schriftberijmingen in eigentijdse taal. In de loop van 2014 is de stichting gestart met De Nieuwe Psalmberijming en ondertussen zijn er circa 60 psalmen afgerond die op de website te vinden zijn.

⁹ Hemelhoog is de opvolger van de Evangelische Liedbundel; een 'protestants evangelische liedbundel' uit de kring van het Evangelisch Werkverband.

¹⁰ Zie ook 1.3.

Dit wordt in het volgende punt nader uitgewerkt.

4.3 Voor de bezinning op en realisering van de muziek in de eredienst, maakt de KR gebruik van de diensten van de werkgroep Muziek; deze valt onder de verantwoording van de KK; de hoofdorganist maakt er als adviseur in elk geval deel van uit.

4.3.1 Als kader waarbinnen de werkgroep zijn werk doet, gelden de volgende uitgangspunten:

- Muziek heeft in onze protestantse erediensten een dienende rol, ondersteunt de gemeentezang en (bege)leidt de gemeente in aanbidding en verootmoediging, in klaaglied en lofzang.
- Muziek door een solist en/of muziek- of zanggroep kan daarnaast van betekenis zijn bij - bij voorbeeld - het aanleren van een lied, een luisterlied tijdens de collecte, een meditatief moment na de preek.
- De voorganger blijft uiteindelijk verantwoordelijk voor de invulling van de eredienst. Samenwerking met hem is dus een voorwaarde.
- De werkgroep stemt waar nodig af met en/of vraagt om de inzet van al eerder beschikbare musici: organisten/pianisten en al bestaande muziekgroepen.
- Bij het inzetten van (nieuwe) vrijwilligers wordt zowel op motivatie als op geschiktheid gelet.

4.3.2 De werkgroep coördineert en/of levert input voor de volgende mogelijkheden:

- Samenspel van organist/pianist met andere (meer klassieke) instrumenten.
- De inzet van een band/muziekgroep en een zanggroep.
- Vaste oefenavonden voor deze groepen.

5. Al eerder is opgemerkt: 'niet altijd kan en moet alles'. Maar een heldere en haalbare structuur lijkt ons als projectgroep wel van groot belang voor de opbouw van de gemeente en de kwaliteit van de eredienst.

In onze bezinning groeide ook de overtuiging dat het goed zou zijn om meer te differentiëren, ook tussen morgen- en avonddiensten die nu qua opzet vaak kopieën van elkaar zijn.

De KR neemt nu een aantal besluiten met betrekking tot de morgendienst en vraagt de pjg/eredienst het voortouw te willen nemen in een proces van doordenken en -praten (met de gemeente!) over de avonddiensten.

5.1 In de **morgendiensten** komt de hele gemeente¹¹ samen rond Woord en sacrament, in gebed en lied.

5.1.1 Dan is er wekelijks kinderoppas voor de jongsten; in de groepen B (3-4j) en C (5-6j) gaat de Bijbel open.

5.1.2 Tweewekelijks is er Bijbelklas¹² voor de kinderen van de groepen D (gr. 3&4) en E (gr. 5&6) en eens per maand voor de kinderen van groep F (gr. 7&8).

5.1.3 Wat betreft de muziek in deze erediensten spreken we het volgende af:

- Gemiddeld twee keer per maand worden we begeleid door orgel/piano; als het lukt regelmatig in samenspel met andere muziekinstrumenten.
- Gemiddeld twee keer per maand (o.a. bij de jeugddiensten 12-) verlenen de band en/of zanggroep medewerking aan de dienst.
- We zingen in elke dienst een kinderlied en - zo mogelijk - in de diensten zonder Bijbelklas een kindermedley (met pianobegeleiding).
- De werkgroep Muziek maakt een rooster voor de inzet van de vrijwilligers en stemt dat uiteraard af met de vaste organisten.

5.2 De KR vraagt de pjg/eredienst de bezinning op de avonddienst zo mogelijk voor de zomer van 2016 af te ronden.

¹¹ Daarom kiezen we niet voor het concept waarbij elke zondagmorgen twee soorten diensten gehouden worden: een klassieke en een eigentijdse (hoe je die woorden ook duiden wil). Dan zouden we kiezen voor een situatie waar we rond het Avondmaal juist vanaf willen.

¹² Doorgaans tussen gebed en dankgebed.

pjg/Eredienst - beleidsplan Liturgie 2016

6. Verder vraagt ook de ruimte waarin we samenkomen om een verdere doordenking, met name op (het gebruik van) de symboliek in kerk en kerkzaal. Op de opengeslagen kanselbijbel, de doopvont en de avondmaalschaal en -beker (en de schikking van de banken daaromheen) na, is onze Westerkerk arm aan symbolen die op hun manier het heil verkondigen en de liturgie meer zichtbaar maken.

De KR vraagt de pjg/eredienst de gemeente inzicht te geven in en voor te bereiden op de volgende symbolische verrijkingen.

- 6.1 In de lijn van Paulus en de Reformatie mogen kruis en opstanding centraal staan in de verkondiging, de hele eredienst en ook in ons kerkgebouw. We leven bij de gratie van Zijn volbrachte werk. Heel klein wijst het houten avondmaalsstel op de ene tafel in het liturgisch centrum daarop, maar in symboliek mag het meer zijn! Centraal in het kerkgebouw komt een - uiteraard leeg - kruis te hangen; zichtbaar voor ieder die in de kerk zit en rondkijkt.
- 6.2 Voorin in het liturgisch centrum verwijst een Paaskaars naar 'het licht ontstoken in de nacht'. Symbool van het Licht der wereld, Jezus Christus, die de dood overwon en opstond uit het graf. Dat licht wijst naar Zijn levende tegenwoordigheid als we de kerk(zaal) inkomen. Bij dat licht lezen we de Schriften.
- 6.3 Een ruime schaal op de avondmaaltafel; daarop leggen we onze gaven (dankoffers) neer.
- 6.4 Op een goed zichtbare plek aan de muur een lijst van gedoopten die steeds bijgewerkt wordt (bv. in de vorm van een boekrol); en ook een plaats waar gedurende een bepaalde tijd de namen van overleden gemeenteleden zichtbaar zullen zijn.

7. Ten slotte zetten we de basisstructuur van een ochtend- en avonddienst op een rijtje met een enkele opmerking over de vormgeving daarbij; sommige dingen zijn **nieuw** (in invulling). We doen dat schematisch ¹³.

Geneefse liturgie	Straatsburgse liturgie ('s morgens)	Opmerkingen
<i>binnenkomst / ontmoeting</i>	<i>binnenkomst / ontmoeting</i>	info via beamer
<i>binnenkomst KR</i>	<i>binnenkomst KR</i>	9.30 / 18.30u
<i>muzikale inleiding</i>	<i>muzikale inleiding</i>	kort, 1-2 min.; keuze toelichten op beamer
<i>welkom</i>	<i>welkom</i>	... en soms een mededeling in aanvulling op de weekbrief
<i>1^e lied</i>	<i>1^e lied</i>	
<i>stilte... (pers. voorber.)</i>	<i>stilte... (pers. voorber.)</i>	voor persoonlijke voorbereiding
<i>'Onze hulp'</i>	<i>'Onze hulp'</i>	
Groet	Groet	
<i>lied</i>	<i>lied</i>	
	<i>gebed om schuldvergeving</i>	
	<i>genadeverkondiging</i>	
	<i>lied</i>	
's morgens: Gods goede gebod	Gods goede gebod	naast de Tien Woorden regelmatig een andere OT- of NT-ische lezing
<i>lied</i>	<i>lied</i>	
<i>gebed</i>	<i>gebed</i>	'om de opening van het Woord (en de verlichting door de Heilige Geest)'

¹³ De recht en vet gedrukte elementen betreffen Woord van God (en worden uitgesproken door een predikant); de cursief gedrukte elementen zijn het spreken van de ant-woordende mens (vaak door de voorganger namens hen uitgesproken, maar dat is niet noodzakelijk).

pjg/Eredienst - beleidsplan Liturgie 2016

Schriftlezing	Schriftlezing	
<i>lied</i>	<i>lied</i>	
verkondiging	verkondiging	
<i>lied</i>	<i>lied</i>	
's avonds: geloofsbelijdenis als ant-woord [+ lied] [staande]	[is 's ochtends een optie] geloofsbelijdenis als ant- woord [+ lied] [staande]	kan op verschillende manieren: voorlezen, samen opzeggen, samen zingen (zowel klassieke credo als andere versies) [het lied is een optie]
* bediening sacrament	* bediening sacrament	Doop of Avondmaal ¹⁴ volgens afgesproken formulier
		bij de Doop (zoals in belijdenisdienst) antwoordt de gemeente met 'ja' om de dopeling te ontvangen en om de eigen doop te vernieuwen.
dankgebed + voorbede	dankgebed + voorbede	bij avondmaalsdienst 's avonds
inzameling + aanbieding van de gaven	inzameling + aanbieding van de gaven	de collectanten wachten op elkaar, komen gezamenlijk naar voor; de diaken of ouderling van dienst wacht hen daar met de schaal om de collectezakken te ontvangen en zet de mand vervolgens op de liturgische tafel
<i>lied</i>	<i>lied</i>	
zegen	zegen	
+ gezongen Amen	+ gezongen Amen	

¹⁴ Bij de avondmaalsdienst krijgt de lezing van het gebod een plek in de avonddienst.